

TORREDEMBARRA
DESAPAREGUDA

AUTORIA DESCONEGUDA / Col·lecció DAVID MORLÀ GÓMEZ

TORREDEMBARRA DESAPAREGUDA

David Morlà Gómez

 efadós[®]

TORREDEMBARRA DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer 2023

© dels textos: David Morlà Gómez

© del pròleg: Jordi Suñé Morales

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original i disseny:

Editorial Efadós

Assessorament lingüístic:

Elisabet Kamal Boix

Amb el suport:

Fotografia de portada:

Autoria desconeguda / Col·lecció David Morlà Gómez

Acrònims:

AFB (Arxiu fotogràfic de Barcelona)

AMTO (Arxiu Municipal de Torredembarra)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

AFCEC (Arxiu fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)

ICCG (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

IEFC (Institut fotogràfic de Catalunya)

 @catalunyadesapareguda @efados

 @catalunyades @efados

 @catalunyadesapareguda @Editorial Efadós

ISBN 978-84-19239-94-5

DL B-2215-2023

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Llegir fotografies

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Un passeig per la història de la Torre

Pàg. 12

NUCLI ANTIC

L'antic recinte emmurallat

Pàg. 101

BAIX A MAR

El barri mariner i pescador

Pàg. 138

PLATJA I ROQUER

La vila oberta al mar

Pàg. 168

CLARÀ

La quadra de Clarà, l'origen de Torredembarra

Pàg. 176

BABILÒNIA

El creixement urbanístic a la dècada del 1960

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

LLEGIR FOTOGRAFIES

Jordi Suñé Morales, mestre i llicenciat en Antropologia Social i Cultural

Teniu a les mans la TORREDEMBARRA DESAPAREGUDA, un llibre amb desenes de fotografies, moltes d'inèdites, que ens recorden el nostre passat més proper. David Morlà és l'autor d'aquest treball, que inclou textos breus que ajuden els lectors a entendre les imatges. Una vegada més, Morlà ens sorprèn amb la seva tasca lletraferida i de recerca, havent remenat arxius i calaixeres de fotografies de cases particulars.

Repassant l'interior d'aquestes pàgines, ens adonem de la importància de llegir les fotos, de fixar-nos en els detalls, en les cares, els pentinats, la roba, els estris, els

oficis, les botigues, els carrers, les places, les cases, les festes, les barques, els cotxes, els animals. Tot d'una, viatgem cap a altres èpoques, cap a històries que ens havien explicat, cap a llocs de la memòria col·lectiva.

Un llibre com aquest és una eina. Per a les noves generacions de torrenques i de torrencs, perquè coneguin d'on venim, per als visitants que tenen ganes de conèixer veritablement la vila per la qual passen, per a la gent gran, que veu com el seu món queda recollit per sempre més en iniciatives com aquesta. A més, les imatges del passat ens interpel·len. Com si fossin finestres per on podem guaitar, ens adonem del pas del temps i reflexionem sobre allò que som. Mirem cap al passat, però ho fem des del present. Veient els carrers plens de gent, no podem

fer altra cosa que sorprendre'ns. Torredembarra va tenir uns 2.000 habitants, amb diferents alts i baixos, fins que va començar a créixer, a partir de la dècada del 1960, i no ha parat de fer-ho.

Davant d'un món que canvia de pressa, també Torredembarra, cal aturar-se i fer-se preguntes que ens ajudin a saber on som i on volem anar. La TORREDEMBARRA DESAPAREGUDA ens parlarà a cau d'orella i ens suggerirà idees. O encara més fàcil: compartiu la lectura d'aquestes imatges amb la família i els amics. La tertúlia està assegurada!

Que gaudiu d'aquest llibre de David Morlà. De segur que en tindreu ganes de més. Cerqueu a les llibreries i a la biblioteca els seus treballs anteriors.

7 - TORREDEMBARRA.
Calle Muralla

THOMAS (ED.) / Col·lecció DAVID MORLÀ GÓMEZ

Introducció

UN PASSEIG PER LA HISTÒRIA DE LA TORRE

David Morlà Gómez

El nucli antic de Torredembarra manté, en l'actualitat, pràcticament la mateixa fisonomia que tenia al segle XVI. Aleshores l'espai formava part d'un recinte emmurallat que es construïu ampliant el ja existent des del segle XIII. El creixement demogràfic a la vila va fer necessari aquesta ampliació coincidint amb l'aixecament del castell renaixentista dels Icard en un dels seus extrems i de la construcció d'una nova església. Més tard, després de l'abandonament del castell, la vila va anar ampliant el seu perímetre, fent desaparèixer l'antiga muralla i alguns dels seus portals

d'accés, alhora que consolidava altres nuclis poblacionals com el de Baix a Mar. Al segle XVIII el creixement urbanístic va coincidir amb el demogràfic i amb el retorn a la vila dels indians que anaven construint els seus sumptuosos habitatges als afores de la població en una via que, anys a venir, acabaria esdevenint l'artèria principal de la població. Al segle XIX l'històric nucli de Clarà s'annexava a la vila i n'esdevenia un barri més.

Finalment al segle XX, amb l'auge del turisme i el fort impuls demogràfic es començaren a urbanitzar i consolidar altres barris com el de Babilònia, fins a conformar l'actual terme municipal amb el seu nucli antic, Baix a Mar i fins a 15 urbanitzacions que han anat

TORREDENBARRA.—Plaza del Castillo

AUTORIA DESCONEGUDA / Col·lecció DAVID MORLA GÓMEZ

EL CASTELL DELS ICARD

Al segle XVI, els Icard, senyors de la vila, van fer contruir aquest castell de planta quadrada i amb quatre torres als angles. El va projectar l'arquitecte Pere Blai, el mateix que va reformar la façana de la Generalitat. És l'únic edifici civil de nova planta del Renaixement català que es conserva a Catalunya.

LA PLATJA

Un dels grans actius de Torredembarra ha estat la proximitat al mar. La costa torrenca ha estat escenari de pirates, de mariners, de comerç amb les Amèriques i de moltes vides lligades a la pesca. Actualment s'hi desenvolupa, principalment, una important activitat turística.

AUTORIA DESCONEGUDA / Col·lecció DAVID MORLÀ GÓMEZ

ocupant l'espai d'antigues partides de conreu i que, en el seu conjunt, actualment comprenen una superfície de gairebé 9 km² de terme i una població de més de 17.000 habitants.

El llibre que teniu a les mans pretén acostar-nos a la història contemporània de Torredembarra a través de les seves places i carrers, tot passejant pel nucli antic però també per Baix a Mar, per Clarà, per Babilònia, per la platja, pels Munts i pels racons del valuós patrimoni natural del Roquer. Tot plegat amb una selecció de 175 imatges en blanc i negre que abracen un període que va des de principis del segle XX fins a finals de la dècada del 1970. Aquest recorregut visual ens permet, alhora, recordar celebracions, oficis o rituals, avui desapareguts, que ens ajuden a entendre el nostre passat més recent, a sentir-lo nostre, a estimar-lo i valorar-lo. Aquesta selecció de fotografies ens permet copsar el pas

del temps i prendre consciència de la transformació que ha experimentat la vila durant bona part del segle XX.

Les imatges que es publiquen s'han seleccionat, d'una banda, del fons ja existent de *L'Abans*, que comprèn més de 2.300 fotografies, recopilades en una recerca documental efectuada entre el 2008 i el 2009 que va donar lloc a la publicació del volum *L'Abans: Recull gràfic de Torredembarra (1870-1975)* dins aquesta mateixa editorial. Per altra banda s'han incorporat noves imatges procedents de col·leccions particulars, però també d'altres arxius fotogràfics del país. Moltes de les imatges no han estat publicades mai abans i, per tant, són inèdites. S'acompanyen de petits textos que pretenen complementar-les i contextualitzar-les. Per fer-ho s'ha utilitzat diversa bibliografia sobre la història de Torredembarra i ha comptat amb diversos col·laboradors que han aportat informació i correccions als textos.

NUCLI ANTIC

L'antic recinte emmurallat

Al segle XIII, Torredembarra constituïa un petit nucli emmurallat amb quatre torres exteriors, un castell i una església. Al segle XVI, els senyors de Torredembarra van fer construir un nou castell fora muralles. El recinte emmurallat es va anar ampliant. Per un capbreu del segle XVII, sabem que llavors hi havia quatre portals d'accés i que el castell nou estava situat a l'extrem nord de la població. A més, ja existien diversos horts i sínies escampades pel terme. L'església actual també data d'aquella època. Al segle XVIII, es va produir un fort creixement demogràfic i urbanístic. La vila va créixer cap al carrer Nou, actualment d'Antoni Roig, que va esdevenir el carrer més habitat de la vila. S'hi anaren construint les cases dels torrencs que havien fet fortuna a les Amèriques. L'expansió de la vila va continuar lentament. A partir de la segona meitat del segle XX, el nucli va créixer i es van desenvolupar diverses urbanitzacions. Malgrat el creixement de la trama urbana, el dibuix del nucli antic no difereix gaire del que tenia al segle XVII

Nº 6 TORREDEMBARRA - PLAZA DEL CASTILLO

PLAÇA DEL CASTELL

Al segle XVII, el castell renaixentista dels Icard va deixar de ser la residència habitual dels senyors i va passar a mans privades. El pas del temps i la manca de manteniment el va anar deteriorant. L'edifici es va destinar a usos diversos fins a l'any 1999, quan va esdevenir la seu del consistori torrenc. A la dreta, la plaça del Castell guarnida per a la visita de la imatge de la verge de Fàtima el 1952. Molts torrencs van portar la verge damunt d'un baiard en processó pels principals carrers de la vila, que es va guarnir amb garlandes i motius vegetals. Després es va fer una missa en un altar efímer, situat davant la porta del castell.

J. VILA / Col·lecció DAVID MORLA GÓMEZ

AUTORIA DESCONEGUDA / Fons AGUSTINA DURAN MIRET